

opusdei.org

A Prelátus levele (2017. február 14.)

Ez a lelkipásztori levél
összefoglalja a 2017
januárjában tartott általános
kongresszus következtetéseit.

2018.01.20.

Kedves gyermekeim! Jézus
oltalmazza leányaimat és fiaimat!

1. Már nagyon szerettem volna újra,
ezúttal hosszabban írni nektek. E
sorokkal szeretném megosztani
veletek a januárban Rómában tartott
legutóbbi Általános Kongresszus

következtetéseit. Azért teszek így, mert – akárcsak don Javier 2010-ben – szeretném, hogy mindannyian a vállatokon érezzétek a Mű súlyát, a lelkek súlyát és a felelősséget azért, hogy kis családjaink boldogulásán munkálkodjunk. Az egész Egyházzal együtt arra vágyunk, hogy – Szent Pál szavaival élve – kiengeszteljük a világot Istennel (vö. 2Kor 5,19): hatalmas feladat ez, amely meghaladná a képességeinket, ha nem számíthatnánk Isten kegyelmére.

A mi feladatunk – amint azt az Egyház e kis részének Atyjaként írt első levelemben említettem, Szent Josemariát idézve – az, hogy megváltssuk és megszenteljük ezt a kort, amelyben élünk, megértsük a többiek aggodalmait, és osztozzunk bennük. Most folytatni szeretném ezt a gondolatmenetet: **„Nem igaz, hogy a mai emberek – általában véve, mindannyian – zárkózottak vagy**

*közömbösek lennének mindaz
íránt, amit a keresztény hit az
ember életéről és sorsáról tanít;
nem igaz, hogy korunk emberei
csak a földi dolgokra gondolnak,
és a mennyeiekkal nem
foglalkoznak. Noha nincs hiány
befelé forduló ideológiákból – és az
ezeket hirdető emberekből –, ma is
találunk az alantasság mellett
nagy eszményeket, a gyávaság
mellett hősiességet, a csalódottság
mellett vágyakat, olyan embereket,
akik egy új, igazságosabb és
emberségesebb világról álmodnak,
és olyanokat, akik – talán eredeti
ideáljaik kudarcra miatti
csalódásuk folytán – önző
nyugalomba menekülnek, vagy
megrögzötten ragaszkodnak
tévedésükhöz.*

*Mindezeknek a férfiaknak és
nőknek, bárhol vannak is, akár az
öröm, akár a válság vagy a
vereség pillanatában találkozunk*

velük, oda kell kiáltanunk Péter apostol pünkösdi után elhangzott ünnepélyes és határozott szavait: Krisztus a szegletkő, a Megváltó, életünk teljessége, mert »nem adatott más név az ég alatt az embereknek, amelyben üdvözülhetnénk«(ApCsel 4,12)[1].»

*Mindannyian Péterrel Jézushoz,
Márián keresztül*

2. Az Egyház a Pápában Pétert látja, aki Krisztust és az Evangélium örömét hirdeti a világnak.[2] Az Általános Kongresszus elsősorban a római Pápával való gyermeki egységünket kívánta újból kifejezésre juttatni, többek között segítségül hívva azt az imádságot, amelyet Szent Josemariától tanultunk: **„omnes cum Petro ad Jesum per Mariam”.**[3]

Köszönettel tartozunk Ferenc pápának többek között az irgalmasság jubileumi évéért, az

áhítat és az önmegtartóztatás terén adott példájáért, az egész világra kiterjedő apostoli lendületért, valamint az emberekhez és különösen a legnagyobb szükségét szenvedőkhöz való közelségeért. Hálásak vagyunk neki azért is, hogy péteri szolgálata keretében úgy határozott, hogy boldoggá avatja don Álvarot. A Kongresszus köszönetét kívánta kifejezni a Pápa felé azért is, hogy jóváhagyta megválasztásomat Szent Josemaría, Boldog Álvaro és don Javier utódjaként a Mű élén, és még aznap kinevezett az Opus Dei Prelátusává. Korábban már írtam nektek arról, hogy egyszerre töltött el zavarral és örömmel a Műnek az az egysége, amely a Szentlélek, a végtelen szeretet ajándéka. Kizárólag egy cél mozgat: hogy jó Atyja legyek mindnyájatoknak, és – korlátaim ellenére – részesedjek Isten szerető atyaságából. Megható volt az is, hogy február 1-jei keltezéssel a Pápa

bátorító levelet írt nekem, és a Szűzanya oltalmába ajánlott.

Sziclára építeni

3. Gyermekeim, hogyan feleljünk meg ennyi kegyelemnek? Szítsuk fel magunkban a vágyat arra, hogy hűségesen megtestesítsük és továbbadjuk az Opus Dei szellemiségét, úgy, ahogy azt Szent Josemariától kaptuk, Krisztusban gyökerező istengyermekségünk mély tudatára támaszkodva, és eltökélten keresve Istent a szakmai munkánkban és életünk mindennapi körülményei közepette, hogy só és a világ világossága legyünk (vö. *Mt* 5,13–14). A keresztény hivatás hatalmas dolog; elvezet a megtestesült Igével való titokzatos azonosulásunkra, amelyet Szent II. János Pál egy alkalommal merész szavakkal, a II. Vatikáni Zsinat egyik kifejezését használva a következőképp fejezett ki: „A

keresztségben kapott kegyelem révén az ember részesévé válik a Fiú Atyától való örök születésének, mivel Isten fogadott fiává válik: fiú lesz a Fiúban”.[4]

4. Don Javier Szent Josemaría hűséges fia volt, ezáltal pedig Isten jó gyermeke. Ez a hűség volt életének mozgatórugója. Az Általános Kongresszus hálát ad Istennek azon fia életéért és tanításáért, aki 1994 és 2016 között a Prelátusunk volt.

Kifejezést nyert a Prelatúra valamennyi híve, a Szent Kereszt Papi Társaság tagjai és a munkatársak azon vágya is, hogy kiemelt figyelmet szenteljünk annak a szeretetnek, amelyet don Javier az Egyház és Isten népének e kis része, az Opus Dei iránt tanúsított. Don Javier élete gyümölcsöző példája volt a lelkipásztori szeretetnek, amely a Szentatyával és a püspöki kollégiumon belül minden testvérével való egységben, a lelkek

iránti buzgalomban, valamint a betegekkel és a legnagyobb szükségét szenvedőkkel való tevékeny törődésben nyilvánult meg. Ezért – annak biztos tudatában, hogy ez örömmel tölt el benneteket – a Kongresszus résztvevői és sok más ember véleményének adok hangot, amikor szükségesnek tartom, hogy összegyűjtsük a don Javierrel, odaadással teli életével és tanításával kapcsolatos emlékeket és tanúságtételeket.

Másrészről a Kongresszus kifejezésre juttatta, hogy a különböző országokban nagyon sok jó származik a Mű híveinek boldoggá és szentté avatási ügyeiből, és hogy tovább kell terjeszteni a magánáhítatot e testvéreink iránt, hogy ezáltal sokaknak segítsünk felfedezni Isten szeretetét és a világ kellős közepén élt keresztény élet örömét, amelyről tanúságot tett többek között Isidoro Zorzano és a

tiszteletreméltó Montserrat Grases. A szentekben az Úr a saját kegyelméből szerzett érdemeket koronázza meg[5]. A szenteken keresztül a háromszor szent Istent tiszteljük, és megújítjuk az életszentség iránti vágyunkat: azt, hogy Istent szeressük és a többi embert Őbenne.

5. Az Opus Dei-központok adminisztrációi – amelyek munkája **„az apostolkodások apostolkodása”** – alkotják a Mű **„gerincét”**. [6] A Kongresszus ismételten hangsúlyozni kívánta a munka meghatározó szerepét a Műre jellemző családi légkör megteremtésében, valamint abban, hogy akik a házainkban megfordulnak, kézzel fogható módon megtapasztalják azt. Háláljuk meg ezt az ajándékot imádsággal azért, hogy az Úr sok hivatással áldja meg ezt a munkát, és hogy az a háztartási munka értékének és méltóságának ragyogó példája legyen. A

Prelatúrához tartozó nők feladata az adminisztrációk munkájának felügyelete az adott körülményeknek és szükségleteknek megfelelően, annak érdekében, hogy azok továbbra is fenntartsák az otthon légkörét, az emberi és családi légkör magas színvonalát, amelynek köszönhetően válik számunkra minden egyes központ valóban Betániává.

6. A Kongresszus kifejezte háláját don Javier „*Custosai*” iránt azért az odaadásért, amellyel gondoskodtak róla, és ezzel együtt nagyra értékelte azt, ahogy az idős vagy beteg hívek korlátaik örömteli és egyszerű felajánlásával nagymértékben elősegítik a Mű evangelizációs tevékenységét az egész világon. E csendes, ám lendületet adó háttérhez kétségtelenül hozzáadódik mindazoknak az odaadó figyelme, akik őket gyengéd szeretettel és nagylelkű szolgálatkészséggel

gondozzák, követve a Szent Josemariától örökölt hagyományt, amely családunk szellemiségének fontos része. Gyermekeim, nagyon sok múlik azon, hogy hogyan gondoskodunk az idősekről és a betegekről!

Az Általános Kongresszus elismerését fejezte ki azon fivéreitek és nővéreitek iránt is, akik az elmúlt évek során új országokban indították útjára az apostoli munkát, elhagyva hazájukat, hogy a világ más részein segítsék elő a Mű megvalósulását. Bizonyára emlékeztek rá, milyen gyakran ismételte don Javier, hogy mindenhol rengeteg jó ember vár ránk.

Aktuális kihívások a képzés nagy kalandjában

7. A Prelatúra által a híveinek nyújtott komoly képzésnek köszönhető, hogy nem vesztett erejéből az apostoli lendület, amely a

Szentlélek gyümölcse. Ez a képzés a Prelatúra küldetése: „**az egész világ egy nagy katekézis lesz**”.[7] A Kongresszus a mai körülmények fényében hangsúlyozni kívánta e képzés tartalmának néhány elemét. Engedjétek meg nekem, hogy az alábbiakban felsoroljam őket, hogy így a Prelatúra minden régiójában, minden központban, minden gyermekem családjában, minden lélekben a kegyelem fénye és ereje megmutassa nekünk, hogy mi más tehetünk még, és főként azt, hogy miként tudjuk jobban tenni azt, amit már teszünk.

8. Elsősorban arról a központi szerepről esett szó, amelyet Jézus Krisztus személyének kell játszania: annak, akit meg akarunk ismerni, akivel kapcsolatban akarunk lenni, és akit szeretni akarunk. Jézust állítani az életünk középpontjába annyit jelent, hogy jobban elmélyülünk a világ közepén végzett

szemlélődő imádságban, és segítünk másoknak, hogy ők is „**a szemlélődés útján**” járjanak[8]; új fényben újra felfedezzük a különböző aszketikus eszközök antropológiai és keresztény értékét; a teljes személyt szólítjuk meg: értelmével, akaratával, szívével, társas kapcsolataival együtt; megerősítjük a belső szabadságot, amely arra vezet, hogy szeretetből tegyük a dolgokat; segítünk másoknak gondolkodni, hogy az emberek mind felfedezzék, mit kér tőlük Isten, és hogy teljes személyes felelősséggel vállalják fel a döntéseiket; tápláljuk az Isten kegyelmébe vetett bizalmat, hogy megelőzzük a voluntarizmus és a szentimentalizmus térnyerését; a keresztény élet eszményét úgy mutatjuk be, hogy azt nem keverjük össze a maximalizmussal, és segítünk a többieknek együtt élni saját gyengeségükkel és másokéval; a mindennapokban az

istengyermekségre támaszkodva,
reménnyel telve Istenre
hagyatkozunk, vállalva ennek
minden következményét.

Így tudatosabban küldetesként éljük
meg a hivatásunkat, és az teljes és
örömteli odaadássá válik, mert arra
vagyunk meghívva, hogy
kezdemenyezőkészséggel és spontán
módon segítsünk jobbra tenni a
világot és a korunkat jellemző
kultúrát, hogy az megnyíljon Isten
tervei előtt, melyeket az emberiség
számára gondolt ki: „*cogitationes
cordis eius*”, az Úr terve megmarad
„*nemzedékről nemzedékre*” (Zsolt
33[32],11).

Ezért elő kell segíteni, hogy minden
ember arra vágyjon, hogy a szívét
betöltse Isten, és ezáltal az anyagi
dolgoktól függetlenül tudjon élni.
Szabadok a szeretetre: ez a
szegénység, az önmegtartóztatás és
az anyagi javaktól való függetlenség

ránk jellemző szellemiségének értelme, és ezeket az evangéliumi erényeket Ferenc pápa tanítóhivatala is nagyra értékeli.

Az Egyház iránti szeretetünk ezenkívül arra indít, hogy megszerezzük a szükséges forrásokat az apostoli tevékenységek fejlődéséhez, valamint arra, hogy hozzájáruljunk ahhoz, hogy mindenki komoly szakmai elhivatottsággal végezze a munkáját: azok, akik még tanulnak, és akiket annak a váagnak kell hajtania, hogy a társadalmat építsék, és azok is, akik már a szakmájukban dolgoznak; fontos, hogy tiszta szándékkal táplálják magukban a szent törekvést arra, hogy nagy dolgokat érjenek el, és nyomot hagyjanak. Ugyanakkor a numeráriusokat és numeráriákat arra buzdítom, hogy adott esetben tevékenyen és nagylelkűen, ugyanilyen szakmai elhivatottsággal

szenteljék magukat a képzés és kormányzás feladatainak.

9. Ez az elénk táruló széles panoráma arra hív, hogy megújítsuk az apostoli munka új területekre való kiterjesztésére irányuló buzgalmunkat – mint a Mű történetének első időszakában –, hogy az Evangélium örömét sok lélekhez eljuttassuk, hogy sokan megérezzék, **„Jézus Krisztus vonzását”**. [9] Az Atyánk gyakran mondta nekünk: **„ha többen akarunk lenni, legyünk jobbak”**. [10] Szeretném, ha ez a gondolat megújult, sürgető vágyat ébresztene bennünk arra, hogy elősegítsük, hogy Isten kegyelmével, valamint saját szabad és nagylelkű válaszukkal sokan – akiket Isten kiválasztott – rátaláljanak hivatásukra numerárius, aggregátus, szupernumerárius tagokként vagy a Szent Kereszt Papi Társaság papjaiként.

Szabadság és hivatás: az emberi élet két alapvető dimenziója, amelyek kölcsönösen feltételezik egymást. Szabadok vagyunk arra, hogy szeressünk egy olyan Istent, aki hív, aki szeretet, és aki eltölt minket szeretettel, hogy tudjuk szeretni Őt és a többi embert[11]. Ez a szeretet lehetővé teszi, hogy teljesen tudatában legyünk a küldetésünknek, amely nem **„egy időnként vagy alkalmanként, hanem rendszeresen és hivatásból végzett apostolkodás, amely ideál egész életünk számára”**. [12] Az Isten és a többi ember iránti szeretet ideálja arra indít, hogy sokakkal ápoljunk barátságot: nem apostolkodást végzünk, hanem apostolok vagyunk! Így működik a „kilépő Egyház”, amelyről gyakran beszél a Pápa, emlékeztetve a gyengédség, a nagylelkűség és a személyes kapcsolat jelentőségére.

A „»kilépés« dinamizmusa, melyet Isten ki akar váltani a hívőkből”[13], nem egy stratégia, hanem a Szentlélek, a teremtetlen Szeretet ereje. **„A keresztény emberben, Isten gyermekében, a barátság és a szeretet egyetlen egységet alkot: isteni fényt, mely meleget ad.”**[14]

Az evangelizáció jelenlegi körülményei, ha lehet, még szükségesebbé teszik azt, hogy előtérbe helyezzük a személyes kapcsolatot – ez áll az apostolkodás azon módjának középpontjában, amelyet az evangéliumi elbeszélésekben láthatunk, amint arra Szent Josemaría rámutatott.

„Bátran állíthatjuk, gyermekeim, hogy az Opus Dei munkásságának legnagyobb gyümölcse az, amit a tagok személyesen, a példaadás és a hűséges barátság apostolkodásával érnek el.”[15]

Képzést adni és kapni

10. A különböző képzési eszközökre való felkészülés és a képzés nyújtása során lendületet ad, ha arra gondolunk, hogy az – a növekedést adó Isten kegyelmével (vö. 1Kor 3,6) – milyen gyümölcsöző lesz majd a lelkekben. Azon túl, hogy abszolút elsőbbséget adunk a természetfeletti eszközöknek, jó, ha törekszünk arra is, hogy érthetően, pozitív és bátorító hangnemben beszéljünk, és reménnyel teli képet fessünk a világról, amelyben élünk, és amelyben találkozhatunk Istennel. Törekednünk kell arra is, hogy elősegítsük a képzésben való aktív részvételt, és hogy rámutassunk arra, miképp befolyásolhatja a gyakorlatban az Opus Dei szellemisége a családok és a társadalom életét, elősegítve az egységes életvitelt, vagyis az ember gondolatai, imádsága és élete közötti valódi keresztény következetességet (vö. *Jn* 4,24; *Róm* 12,1; *2Tessz* 3,6–15).

11. A testvériség, illetve a barátság és a bizalom apostolkodása szempontjából néhány erény különös jelentőséggel bír: ilyen az alázat, az öröm és a nagylelkűség, valamint elengedhetetlen a többiek iránti őszinte érdeklődés, amelynek a tiszteletben, a megértésben és a különböző vélemények tiszteletben tartásában kell megnyilvánulnia. Beszélgetéseink pozitív hangneme segít jobb szemszögből megközelíteni a kérdéseket. Végző soron, „**a béke és az öröm magvetőinek**”[16] kell lennünk – amint az Atyánk tanította –, és adott esetben sportos lelkülettel újratezdve kell jóvátennünk azt, ha béke helyett esetleg egy kis viszályt szítottunk. A központjainknak, illetve az aggregátus és a szupernumerárius hívek, valamint a Szent Kereszt Papi Társaság papjai házáinak vonzó légkört, az otthon melegét kell árasztaniuk (vö. *Zsolt* 133[132],1; *Jn* 13,34–35).

Emlékszem, milyen béke és derű áradt don Álvaro puszta jelenlétéből, hiszen ő aszerint élt, amit nekünk tanított: „A családi légkör olyannyira lételemünk, hogy minden lányom és fiam magával viszi mindenhova; olyan erőteljes, hogy a jelenlétünkben azonnal érezni lehet, és ez elősegíti egy otthonos légkör kialakítását, bármerre járunk. Ezért az, hogy egy család vagyunk és annak is érezzük magunkat, nem abból ered, hogy egy fedél alatt élünk, hanem abból a gyermeki és testvéri lelkületből, amellyel az Úr az első pillanattól kezdve megáldotta a Művét”.[17]

12. Azért imádkozom, hogy különös gondot fordítsunk azoknak a papoknak és világi híveknek a képzésére, akik személyes lelki vezetést nyújtanak másoknak, hogy odaadással és megfelelően tudjanak nekik segíteni. Isten kegyelmével elő kell segíteniük, hogy a hozzájuk

fordulók nagylelkűen hallgassanak a Szentlélek sugallataira, aki a szívük mélyén szól hozzájuk (vö. *Mt 10,20*). A jó példa, valamint a szakmai, családi és társadalmi kötelességek odaadó teljesítése elengedhetetlen ahhoz, hogy segíteni tudjunk másoknak követni az Urat. Az Atyánk azt tanította, hogy a szakmai presztízs – ha valódi szolgálatként tekintünk rá – „**az emberhalászok horga**”[18]: a hit megvilágosítja az intelligenciát, és értelmet ad az életnek, segít felfedezni azt az új dimenziót, amely elvezet a Krisztusban való életre.

13. Konkrét lépéseken keresztül elő kell segíteni az apostoli tevékenységek irányításában részt vevők állandó szakmai képzését. A cél a kormányzáshoz és a személyek, illetve csapatok irányításához szükséges képességeik fejlesztése. Nagy felelősséggel járó feladat megerősíteni a tevékenységek

keresztény identitását, magas színvonalú irányítását és az általuk a társadalomnak nyújtott szolgálatot. A kormányzás testületi jellege olyan művészet, amely nem az improvizációra épül: tudni kell meghallgatni másokat, megváltoztatni vagy másokkal megosztani a véleményünket, és építeni arra, amit az egyes emberek a legjobban tudnak.

Az Egyházban

14. Abban, hogy az új evangelizáció gyümölcsöző legyen, meghatározó szerepe van a katolikusok közötti egységnek. Isten gyermekeinek nagy családjaként a küldetésünk része, hogy előmozdítsuk az Egyház hívei, valamint a legkülönbözőbb csoportok közötti kölcsönös megbecsülést: **„a legfontosabb apostoli tevékenység, amelyet nekünk, keresztényeknek a világban meg kell valósítanunk, a legjobb tanúságtétel a hitünkről**

az, ha hozzájárulunk ahhoz, hogy az Egyházon belül az igazi szeretet légköre uralkodjon.”[19] Ehhez meg kell erősíteni – minden esetben a megfelelő módon – a kapcsolatunkat az Egyház más intézményeinek és szervezeteinek tagjaival, le kell küzdenünk az esetleges félreértéseket, és a kollektív alázat jegyében imádkoznunk kell mások kezdeményezéseiért is.

15. A papoknak és seminaristáknak nyújtott segítség nagyon fontos az Egyház és a társadalom számára is. A Szent Kereszt Papi Társaság aggregátus és szupernumerárius tagjai – mivel teljes értékű hivatás fűzi őket a Műhöz – főszerepet játszanak egyrészt annak biztosításában, hogy minden apostoli tevékenység új lendülettel haladjon előre – miközben a püspökuktől való kizárólagos függésük semmiben sem sérül –, valamint a lelkipásztori szolgálatukban, amelyet rendszerint

teljes mértékben és közvetlenül az inkardinációjuk szerinti egyházmegye szolgálatában végeznek, amelyet napról napra jobban kell szeretniük.

Az Opus Dei minden hívének imádkoznia kell a lakóhelye szerinti földrajzi terület püspökéért és papjaiért, kedvesen és tisztelettel kell bánnia velük, és lehetőségeihez mérten – vagyis amennyire a szakmai munkájának és családi kötelességeinek megszentelése lehetővé teszi – együtt kell működnie velük.

A papokat mindössze a Pápa azon szavaira szeretném emlékeztetni, melyeket a szentgyónás kiszolgáltatásáról mondott: fogadjunk mindenkit szeretettel, tegyünk tanúságot Isten gyengédségéről, segítsünk az embereknek gondolkodni, legyünk világosak, okosak, nagylelkűek, és

álljunk mindig rendelkezésre.
Nagylelkűen ünnepeljük a
megbocsátó Isten végtelen
irgalmának titkát.[20]

Továbbra is élnünk kell az arra
kínálkozó lehetőségekkel, hogy a
Prelatúra egyes híveit,
munkatársakat és fiatalokat arra
biztassunk, hogy – teljesen szabadon
és személyes felelősséggel – önként
tartsanak katekéziseket, házasság-
előkészítő tanfolyamokat, illetve
szociális tevékenységekben vegyenek
rész a plébániákon vagy más, azt
igénylő helyeken, amennyiben olyan
szolgálatról van szó, amely
összhangban van világi hívő
voltagekkal és világi
gondolkodásmódjukkal, és anélkül,
hogy e téren bármilyen tekintetben a
Prelatúra fennhatósága alá
tartoznának. Szeretnék külön
említést tenni a szerzetesekről, akik
oly sok jót tettek és tesznek az
Egyházért és a világért. **„Aki nem**

szereit és tiszteli a szerzeteseket, nem jó gyermekem”[21] – tanította az Atyánk. Örömmel tölt el az is, hogy nemcsak sok egyházmegyes pap, hanem számos szerzetes is a Mű segítségével látta meg saját hivatását.

Annak érdekében, hogy jobban szolgáljuk az Egyházat és gondosabb figyelmet szenteljünk a lelkeknek, az Általános Kongresszus szükségesnek ítélte, hogy kreatív és rugalmas megközelítést alkalmazva tanulmányozzuk az apostoli tevékenységek előmozdításának és koordinációjának legjobb módját – például egyes esetekben néhány Opus Dei-központ összevonásával, hogy ezáltal energiát takarítsunk meg, és megkönnyítsük az örömmel és szeretettel teli családi légkör megőrzését; máskor több, megfelelően felszerelt és rugalmasan kialakított, az apostoli tevékenység helyszínéül szolgáló, rövid tartózkodásra használt lakás

biztosításával, hogy ott tudjuk nyújtani a képzést, ahol az emberek vannak: a városok központjában, olyan területeken, ahol sokan dolgoznak, a városok növekedési pólusain, középiskolákban és egyetemeken stb.

Új apostoli kihívások

16. Az Általános Kongresszus felkívánta eleveníteni a 2002. évi Kongresszus egyik felhívását, amelyet don Javier a következőképp fogalmazott meg: elő kell mozdítani „olyan új kultúra, új jogalkotás és új divat létrejöttét, amely megfelel az emberi személy méltóságának és annak a dicsőségnek, amelyre az ember meg van hívva mint Isten gyermeke Jézus Krisztusban”[22]. Fontos, hogy a Prelatúra hívei, a Szent Rafael-i munkában részt vevő fiatalok és a munkatársak főszereplőnek érezzék magukat ebben az új kultúrában, amelynek túl

kell mutatnia a jelenlegi relativista gondolkodásmódon. Ez megköveteli, hogy – a lehetőségeihez mérten – mindenki mély emberi kvalitásokkal és alapos szakmai és hitbeli képzettséggel rendelkezzen, továbbá határozott fellépéssel vegyen részt az előtte nyitva álló fórumok munkájában, olyan széles látókörrrel, amely lehetővé teszi számára, hogy bárkivel kapcsolatot létesítsen.

Ehhez szükség van némi tekintélyre – amelynek alapja az, hogy komolyan vesszük a többi embert – és *anyelvek adományára*, amelyet a folyamatos megújulás iránti vágy jegyében szüntelenül fejleszteni kell. Így alakul ki az az empátia, amelynek köszönhetően lesz meggyőző a keresztény világnézet, mivel nem leigázza a többi embert, és nem pusztán monológ, hanem érdeklik a felebarát aggodalmai is. A minden egyes személy méltósága iránti tisztelet – hibáikon felülemelkedve –,

a társadalom közös javának tiszteletben tartása, a derűs és felelősségteljes, másokkal együttműködve végzett munka rávilágít a keresztény értékek szépségére és vonzerejére a társadalom különböző területein.

17. A társadalmi élet bizonyos részeinek összetettségét csak szakértők segítségével lehet jól megérteni. Különösen igaz ez többek között az alábbi területekre: a digitális információs és kommunikációs technológiák használata, az oktatási kezdeményezések nyomon követése, az intézményi kommunikáció, az egyetemi projektek irányítása, a kórházak és klinikák vezetése és irányítása, a szociális projektek, a vagyoni eszközök előteremtése és fenntartása. A szakmai hozzáértés – amelyre mindenkinek törekednie kell – hozzátartozik a világi gondolkodásmódhoz, és együtt jár a

papi lélekben lakozó vágyakkal: a teremtés tökéletesítésére és társmegváltóként a megváltáshoz való hozzájárulásra irányuló vágygal.

Egy új kultúra kialakítása szükségessé teszi olyan szakértők *képzését*, akik segíthetnek megfelelő szempontból – a keresztény antropológia alapján – közelíteni megkülönböztetett kérdéseket, mint amilyen a gender-elmélet, az egyenlőség, a lelkiismereti szabadság, a vallásszabadság, a szólásszabadság, a bioetika, a kommunikáció, hogy csak egy párat említsek. E kérdések tanulmányozásának egyik kiemelt színterét az egyetemek és a kutatóközpontok jelentik.

Szükség van továbbá arra is, hogy okosan és egyben merészen mindenki számára megfelelő képzési tervet dolgozzunk ki, a

legfiatalabbakon kezdve a sort, hogy kellően megalapozott ismeretekkel rendelkezzenek. Anélkül, hogy pusztán védekező álláspontra helyezkednénk, tisztában kell lennünk azzal is, hogy az eltérő nézeteknek miben van igazuk, párbeszédet kell folytatnunk másokkal úgy, hogy mindenkitől tanulunk, és a legnagyobb mértékben tiszteletben tartjuk a szabadságukat, különösen azokban a kérdésekben, amelyek kapcsán több jogos vélemény is létezhet.

18. Híressé vált Boldog VI. Pál azon mondata, miszerint „[a] mai embert inkább érdeklik a tanúk, mint a tanítók, és ha mégis hallgat a tanítókra, azért teszi, mert ők egyben tanúk is.”^[23] A mai kultúrában olyan arcokra van szükség, akiktől egy üzenet hitelessé válik. Ezért vonzó tanúságtétellel kell bemutatni a mások szolgálatába állított keresztény életet. Nemcsak

véleményvezéreket kell képezni, hanem elő kell mozdítani olyan kezdeményezéseket is, amelyek tájékoztatást nyújtanak az Egyházzal és azon belül az Opus Dei Prelatúráról, többek között a közösségi hálón keresztül, amelyen keresztül rendkívül hatékonyan, pillanatok alatt több ezer embert lehet elérni. E kezdeményezések fejlődése az azokat működtetők nagylelkűségétől és kreativitásától függ.

19. A barátságon és bizalmon alapuló személyes apostolkodás mellett a Kongresszus teljes körű támogatásáról kívánta biztosítani a testületi és egyéni kezdeményezésre létrejött apostoli tevékenységeket is. Ezek apostoli hatékonyságáról tanúskodik az általuk nyújtott teljes körű képzés: tanítanak, nevelnek, a többi ember szolgálatára buzdítanak. Fontos, hogy lehetővé tegyék a személyes kapcsolatot sokkal több

emberrel, közel vezetve őket a félelem és a szomorúság alól felszabadító keresztény hit gazdagságához. Ahhoz, hogy ez a hit a mindennapi élet szerves részévé váljon, a családok, a diákok, az egyetemi hallgatók stb. igényeinek megfelelően kialakított képzési eszközökre van szükség. Ez pedig motivációt és megfelelő felkészítést igényel.

20. A társadalom evangelizációja és az apostoli munka folyamatos fejlődése megköveteli új oktatási központok létrejöttét, amelyekben emberi és keresztény képzést lehet nyújtani mind a szülőknek, mind a gyermekeknek, már azok egészen fiatal korától kezdve. Amikor az e központok létrehozatalát szabályozó jogszabályok nem teszik lehetővé vagy megnehezítik, hogy azok testületi vagy egyéni kezdeményezésre létrejött apostoli tevékenységek legyenek, mindennek

ellenére bizonyos körülmények között megoldható, hogy működésükhöz a Prelatúra papjai lelki támogatást nyújtsanak.

A család jelentősége

21. A Pápa második enciklikájában a következőket írja: „A családban lehet gyakorolni a szeretet és az életről való gondoskodás elsődleges szokásait, mint például a dolgok helyes használatát, a rendet és a tisztaságot, a helyi ökoszisztémák tiszteletét és minden teremtetett lény védelmét. A család az átfogó képzés helye, ahol a személyes érettség különböző szempontjai – szorosan kapcsolódva egymáshoz – kibontakoznak.”^[24] Az ember az idő múlásával és a jövőbe vetett bizalommal válik érettebbé: segíteni kell a családoknak, hogy egyre jobban megértsék, mit is jelent valójában a remény erénye.

El kell gondolkodni arról, hogy miként lehet a párokat gyakorlatias módon jobban felkészíteni a házasságra, támogatni a házastársak egymás iránti szeretetét és a családok keresztény életét, ösztönözni a nagyszülők, szülők és gyermekek szentségi életét, különös tekintettel a gyakori szentgyónásra. Krisztus életkorra való tekintet nélkül öleli magához az embert; senki sem értéktelen vagy felesleges.

A Kongresszus nagyra értékeli a család nevelési, társadalmi és gazdasági szerepét tanulmányozó csoportok munkáját, amelynek célja előmozdítani, hogy a társadalomban kedvező légkör vegye körül a nagy családokat. Nagyobb figyelmet kell fordítani azokra a családokra is, akik már kapcsolatba kerültek különböző apostoli kezdeményezésekkel (óvodák, iskolák, klubok, egyetemek, kollégiumok).

A családoknak nyújtott képzés – amely don Javier határozott támogatását élvezte – továbbra is prioritásnak számít, mivel hatékonyan hozzájárul ahhoz, hogy megerősödjön a házastársak kölcsönös szeretete és nyitottsága az életre, valamint megkönnyíti, hogy a természetes családból kiindulva megéljék azt az örömet, amelynek forrása a család mint keresztény lelki közösség. Sok kezdeményezés egyre több fiatal családot szólít meg, és széles körű képzést nyújt nekik. Sokan fedezik fel ezáltal a szentségi házasság – Krisztus és az Egyháza közötti egység jelének (vö. *Ef* 5,32) – szépségét: azt, hogy a szentséggel a Szentlélek békéje és öröme hatja át az otthonokat. A szülők kölcsönös szeretetében, a liturgiában és az Egyház közösségében Isten „szeret minket, megláttatja és megéreztetni velünk a szeretetét, s Istennek ebből a »megelőző« szeretetéből tud

kisarjadni bennünk is válaszként a szeretet”.[25]

22. A Kongresszus külön figyelmet kívánt szentelni egy olyan apostoli területnek, amely az elmúlt években nagy jelentőségre tett szert: elő kell segíteni, hogy a katolikus hagyományokkal rendelkező országokból – például a Fülöp-szigetektől, Latin-Amerikából, Lengyelországból – érkező számos bevándorló megerősödjön a hitében és mélyebb képzettségre tegyen szert, valamint figyelmet kell fordítani emberi képzésükre is. Ez a képzés – azon túl, hogy hozzájárul saját identitásuk fejlődéséhez – elősegíti, hogy az evangelizációban fontos szerepet játszó valódi kovásszá váljanak az őket befogadó országban (vö. *Lk 13,20*). Az egész világon a püspökök által a Prelatúrába inkardinált papokra bízott sok templom hatékonyan hozzájárulhat ehhez a munkához, mindig az adott

egyházmege ordináriusának
lelkipásztori terveivel összhangban.

A Mű a mi kezünkben van

23. Az apostoli munka előmozdítása nem csak a numerárius és aggregátus hívek feladata: a szupernumeráriusoknak és szupernumeráriáknak is nem kevés felelősséget kell vállalniuk érte, és ebben segíteni kell nekik, mert a Művet olyannyira a sajátjuknak kell érezniük, mintha az egyik gyermekük lenne. Így – amint az Atyánk fogalmazott egy alkalommal – **„együttes erővel felszárítunk sok könnyet, műveltséget közvetítünk, nagy békét árasztunk, elkerülünk sok összeütközést és sok harcot, és elérjük, hogy az emberek keresztényi módon, nemes tekintettel, gyűlölet nélkül nézzenek egymásra.”**[26] Fontos, hogy szupernumerárius gyermekeim teljes odaadással kivegyék a részüket

a Szent Rafael-i apostoli munkából, amelynek **„közvetlen célja átfogó képzés”** nyújtása.[27] Természetes – sőt sok helyen bevett szokás –, hogy a szupernumeráriusok és szupernumeráriák ifjúsági klubokat és egyéb oktatási kezdeményezéseket hoznak létre és vezetnek.

Az elsajátított és az életükbe beépített képzésnek köszönhetően a szupernumerárius hívek – merevség és túlzott feszültség nélkül, a megfelelő időben – együttműködnek Istennel a numerárius és aggregátus hivatások születésében. Imádkoznak a gyermekeikért, esetleges hivatásukért, teljes mértékben tiszteletben tartva személyes szabadságukat, és mindent Istenre bízva.

A Szent Gabriel-i apostoli munkában sok helyütt több olyan szupernumeráriusra és szupernumeráriára van szükség,

akik csoportfelelősi vagy koordinátori feladatokat látnak el, és akik rendszeres személyes lelki vezetést nyújtanak. A többnapos lelkigyakorlatok lebonyolításában jobban kell rájuk támaszkodni; buzdítani kell őket arra, hogy előmozdítsák az apostoli munkát olyan helyeken, ahol még nincsen központ; és törekedni kell arra, hogy az aggregátus és szupernumerárius hívek aktívabban vegyenek részt a különböző apostoli kezdeményezések munka- és egyéb csoportjaiban. A képzésüket megkönnyítő megfelelő anyagok több nyelven rendelkezésre állnak majd.

Apostolkodás a fiatalokkal

24. Az Általános Kongresszus hangsúlyozta a Szent Rafael-i apostoli munka – „**a szemünk fénye**”[28] – fontosságát. Azt javasolták, hogy részesítsük előnyben azokat az általános és egyedi

tevékenységeket, amelyek elősegítik a legkülönbözőbb fiatalokkal folytatott munka fejlődését, továbbá – Isten kegyelmével – azt, hogy számos fiatal igent mondjon a hivatására az Opus Dei numerárius vagy aggregátus híveként. Ennek nyomán a Prelatúra minden hívének és a Szent Kereszt Papi Társaság tagjainak mind komolyan el kell gondolkodniuk azon, hogy miként tudnak hozzájárulni – imádsággal, önmegtagadással és tettekkel – ahhoz, hogy sokkal több fiatalot szólítsunk meg.

A Szent Rafael-i munkában a fiúknak és lányoknak nyújtott képzésen belül egyértelműen elsőbbséget élvez az, hogy segítsünk nekik „**imádságos lelkeként**”[29] élni, megtanítva nekik a gyakorlatban, hogyan tudnak beszélni Istennel és meghallani, amit Ő mond nekik. Lényeges az is, hogy felfedezzék a valódi barátság emberi és természetfeletti értékét, a tanulás

és az olvasmányok fontosságát, valamint azt, hogy kiváló szakemberekként kell szolgálniuk az Egyházat és a társadalmat. A Kongresszus úgy vélte, hogy a fiatalok körében különös hangsúlyt kell fektetni többek között az erősség, az egyenesség és a mértékletesség erényére (például a technológiák intelligens és józan használatára), valamint mindenre, ami elősegíti a szolgálatkészség fejlődését. Segíteni kell a fiataloknak, hogy tudjanak érvelni a hitük mellett, és a gyakorlatban meg tudják élni azt, amit Krisztus követése megkövetel tőlük: a családjukban, a barátaik körében és a közösségi hálókon.

25. Szép feladat segíteni a fiataloknak és a szüleiknek abban, hogy értékeljék és felfedezzék az Úrnak teljesen és egész szívvel odaadott élet vonzerejét, ugyanakkor eléjük tárni a keresztény család alapítására szóló hivatás szépségét is.

Az egyetemistáknak szóló apostoli munkát folytató Szent Rafael-i központokban érdemes mélyebben foglalkozni a jegyesség és a házasság különböző szempontjaival, különféle eszközök – például szupernumeráriusok és szupernumeráriák tanúságtétele, egyedülállóknak szóló családképző fórum, előadások és vetítések, bevált olvasmányok – segítségével. Sürgető szükség van arra, hogy több keresztény család tegyen tanúságot az életéről, és ez arra sarkall minket, hogy amikor a hivatás ezen útjára lépnek, már a jegyesség előtt valódi tisztelettel és a keresztény család – „a hit, a remény és a szeretet közössége”^[30] – evangelizációs küldetésébe vetett mély hittel álljunk mellettük.

26. Folytassuk lelkesen az apostoli munkát az egyetemistákkal és egyedülálló vagy friss házas fiatalokkal, arra a képzésre építve,

amelyet e fiatalok ezrei kaptak a számtalan apostoli kezdeményezés valamelyike révén, különös tekintettel az iskolákra, a klubokra és a Szent Rafael-i központokra. Ebből a szempontból érdemes professzionális keretek között működtetni a volt diákokat tömörítő egyesületeket, és egyedi ötletekkel, kreatív módon vonzó formát adni nekik, lehetővé téve ezáltal, hogy az e fiatalokhoz fűződő kapcsolat fennmaradjon és a Szent Gabriel-i apostoli munka keretei között folytatódjon, és hogy sokan munkatársakként vegyenek részt benne.

27. Az Egyház állandó tanítását, Szent Josemaría tapasztalatát, valamint Ferenc pápa példáját és szavait követve a Szent Rafael-i és Szent Gabriel-i apostoli tevékenység keretében nyújtott képzés során ösztönözni kell a lelki és testi irgalmassági cselekedetek

gyakorlását. A szolidaritáshoz, a
szükséget szenvedők szolgálatához és
a társadalmi felelősségvállaláshoz
kapcsolódó tevékenységek és
személyes kezdeményezések nem
mulandóak vagy mellékesek, hanem
az Evangélium szívében
gyökereznek. Az Egyház társadalmi
tanításának mélyebb megismerése –
többek között a témával foglalkozó
órák és előadások formájában –
fontos segítséget jelenthet különösen
a nagyobb társadalmi egyenlőtlenség
jellemzte helyzetekben.

28. Az apostoli kezdeményezésként
megvalósult egyetemeknek továbbra
is támogatniuk kell a nemzetközi
hatású kutatásokat, és lehetőséget
kell teremteniük a világszinten
jelentős presztízzsel rendelkező
értelmiségiekkel való
együttműködésre. Ez a munka
hozzájárul olyan tudományos
paradigmák és konceptuális
modellek kialakításához, amelyek

összhangban vannak az emberi személy keresztény képével és azzal a meggyőződéssel, hogy a társadalmaknak szükségük van ezekre a megközelítésekre ahhoz, hogy előmozdítsák a békét és a társadalmi igazságosságot. Ennek a mindenkire kiterjedő szolgálatkészségnek természetesen a más egyetemeken dolgozó kollégákhoz fűződő baráti viszonyban is meg kell nyilvánulnia.

Néhány prioritás

29. Azon túl, hogy egyre közeledik az a pillanat, amikor a Prelatúra állandó apostoli tevékenysége újabb országokban veszi kezdetét, a Kongresszus azt javasolja, hogy az apostoli munka terjedésének olyan helyekre is ki kell terjednie, ahol a tevékenység már elkezdődött, és amelyek – nemzetközi szervezetek jelenléte folytán vagy azért, mert az értelmiségiek körében vezető

szerepet betöltő központnak számítanak – a társadalom jövője szempontjából nagy jelentőséggel bírnak.

A Kongresszus egyben buzdít Szent Josemaría összes műve kiadásának és terjesztésének folytatására, valamint további, e művekkel kapcsolatos történeti kutatásra, hiszen ezek mind az Egyház és a lelkek javát szolgálják. Ezen belül úgy véli, hogy különböző – tudományos, teológiai, szociológiai, lelki stb. – szempontokat alkalmazva még jobban ki kell fejteni Szent Josemaría üzenetének fő elemét, vagyis azt, hogy Isten gyermekeinek életében a munka az életszentség *sarkalatos pontja* és az apostolkodás természetes közege, ami számos következménnyel jár az Egyház és a társadalom számára.

30. Nemsokára levelem végére érek. Az eddigi oldalakat olvasva

felmerülhet bennetek a kérdés, hogy a Kongresszus e számos következtetése közül melyek azok, amelyeket a világ, az Egyház és a Mű jelenlegi életében az Úr prioritásként állít elénk. A válasz egyértelmű: a legfontosabb prioritás az, hogy Jézus Krisztust – az Atya irgalmának arcát – szemlélve és ebből kiindulva a szerelmesekre jellemző gyengédséggel vigyázzunk Istennel való egységünkre. A Szent Josemaría által meghatározott program mindig érvényben marad: „**Keresd Krisztust. Találd meg Krisztust. Szeresd Krisztust.**”[31] A Mű apostoli tevékenysége saját benső életünk túlaradása, és ennek mindig így kell lennie. Leányaim és fiaim, itt az idő, hogy a világ kellős közepén élve egyre inkább szemlélődő lelkekké váljunk.

31. Az Egyház évtizedek óta különös anyai gondoskodással fordul két elsőbbséget élvező csoport, a család

és a fiatalok felé. Az Egyházkis
részeként mi is támogatni akarjuk a
legutóbbi pápák arra irányuló
erőfeszítéseit, hogy a család napról
napra hűségesebben feleljen meg
azoknak a szeretettel teli terveknek,
melyeket Isten gondolt ki a számára.
Ugyanakkor segítenünk kell minden
fiatalnak, hogy a szeretetről és
szolgálatról szőtt álmaik örömteli
valósággá váljanak. A Kongresszus
következtetéseinek fő pontjai közé
tartozik a családnak és a fiataloknak
nyújtott folyamatos segítség,
amelynek sok gyakorlati
következménye lehet mindennapi
apostoli munkánkban.

E prioritások mellett szeretném
hangsúlyozni azt is, hogy sürgető
szükség van arra, hogy mindannyian
szélesre tárjuk a szívünket – kérjük
az Urat, hogy az Ő szíve szerinti
szívet adjon nekünk –, hogy helyet
kapjon benne a mai férfiak és nők,
főként a leggyengébbek minden

szükséglete, fájdalma, szenvedése. Mai világunkban a szegénységnek sok különböző arca van: a betegek és idősek, akikkel közömbösen bánnak, az elhagyott emberek magánya, a menekültek tragédiája, az a nyomor, amelyben az emberiség jelentős része él, gyakran égbekiáltó igazságtalanságok eredményeként. Ezek közül semmi nem hagyhat minket hidegen. Tudom, hogy minden leányom és fiam lendületbe hozza majd magában „*a szeretet képzelőerejét*”[32], hogy elvigyük Isten gyengédségének balzsamát minden szükséget szenvedő testvérünknek: ***„A szegények – mondta barátunk – olyanok, mint egy lelki könyv, amely belsőleg előbbre visz, és ők alkotják imáim fő témáját. Fájdalmat okoznak nekem, és mert Krisztussal találkozom bennük, az Ő fájdalma az, ami nekem fáj... Ez a fájdalom tudatossá teszi bennem, hogy szeretem Őt és őket.”***[33]

32. A Kongresszus kifejezetten Szűz Mária kezébe kívánta letenni azokat a következtetéseket, melyeket most veletek is megosztottam. Csak az ő anyai közbenjárásával tudjuk folytatni azt a csodálatos küldetést, amelyet Jézus Krisztus tanítványaiként kaptunk. Ő a *Mater pulchræ dilectionis*, a Szép Szeretet Anyja (vö. *Sir* 24,24), akit a Prelatúra saját liturgikus naptára szerint ma, február 14-én ünneplünk.[34] 1930-ban ezen a napon mutatta meg Isten Szent Josemariának, hogy az Opus Deibe nők is kapnak majd hivatást, 1943-ban pedig a papok helyét a Műben. Ezzel még nagyobb hangsúlyt kapott a Mű, e „**szervezett szervezetlenség**”[35] egysége, de mindenekelőtt az az egység, amely a Szeretetből fakad, abból, hogy mindannyian figyelünk egymásra, hiszen mindannyian **Isten Anyjának és a mi Anyánknak**[36] gyermekei vagyunk.

Ma a *Te Deumot* énekelve és a szentségtartóban az oltárra ünnepélyesen kitett Úr jelenlétében hálát adva megemlékeztem mindnyájatokról. „**Szentáldozás, egyesülés, társalgás, bizalmas beszélgetés: Szó, Kenyér, Szeretet.**”[37] Arra gondolva, hogy Jézus Krisztus – aki mosta **Kenyérben és a Szóban** rejtőzik – az idők végezetén újra eljön, azt kértem tőle, hogy siessen a segítségünkre, és mindnyájatokat az Ő irgalmának oltalmába ajánlottalak.

33. Gyermekeim, ha ezen a világon – amely oly szép, ugyanakkor oly sok szenvedés gyötri – valaki egyszer egyedül érzi magát, tudnia kell, hogy a szentek közössége révén az Atya imádkozik érte, valóban mellette van, és a szívében hordozza. Ezért szívesen felidézem azt, ahogy a liturgia énekli a gyermek Jézus bemutatását a Templomban, amelyet február 2-án ünnepeltünk: úgy tűnik,

mintha Simeon tartotta volna a karjában Jézust, de valójában épp fordítva volt. „*Senex Puerum portabat, Puer autem senem regebat*”[38]: az agg Simeon hordta körbe a Gyermeket, de a Gyermek volt az, aki megtartotta az idős embert és irányította lépteit. Így tart meg minket Isten, noha olykor csak a lelkek súlyát érezzük. Így tart meg minket Isten „**a Szentek Áldott Közössége**”[39] révén.

„*Per singulos dies, benedicimus te*” – mindennap dicsérünk téged, Urunk, az egész Egyházzal: „mindennap” – amint azt előszeretettel ismételte don Javier, Szent Josemaría és Boldog Álvaro hűséges fia, aki mindennap azért küzdött, hogy életét mindenben az isteni Szeretetet irányítsa. Lelkemet felemelem a háromszor szent Istenhez, Szűz Mária keze által, aki Édesanyja annak a Szeretetnek, aki mindenestül nekünk adja magát: add, Uram, hogy a te Szeretetedbe

vetett hitből mindennap új
szeretettel és reményteli örömmel
éljük.

Minden szeretetemmel megáldalak
benneteket.

Atyátok,

Fernando

Róma, 2017. február 14.

Szűz Mária, a Szép Szeretet Anyjának
ünnepén

Copyright © Praelatura Sanctae
Crucis et Operis Dei (A szerzői jog
tulajdonosának kifejezett engedélye
nélkül tilos a jelen levél egészének
vagy bármely részének nyilvános
terjesztése) (*Pro manuscripto*)

[1] Szent Josemaría: *Es Cristo que
pasa*, 132.

[2] Vö. Ferenc: *Evangelii gaudium* kezdetű apostoli buzdítás, 2013. november 24., *incipit*.

[3] Szent Josemaría: *Út*, 833.

[4] Szent II. János Pál: Szentbeszéd, 1980. március 23. Vö. II. Vatikáni Zsinat: *Gaudium et spes* kezdetű lelkipásztori konstitúció, 22.

[5] Vö. Római Misekönyv: *Prefáció a szentekről I*.

[6] Don Javier: Levél, 2002. november 28., 18., „Cartas de familia”, V. kötet, 125. Vö. *Útmutatás*, 1936. május 31., 66.

[7] Szent Josemaría: *Feljegyzések egy családi összejövetelről*, 1967. február 6., *Noticias* 1967, 84. o. (AGP, könyvtár, P02).

[8] Szent Josemaría: *Isten barátai*, 67.

[9] Szent Josemaría: *Feljegyzések egy elmélkedésről*, 1962. április 1. (AGP, könyvtár, P09, 46. o.).

[10] Szent Josemaría: *Útmutatás*, 1941. december 8., 122. jegyzet.

[11] Vö. Szent Josemaría: *Kovácsstűzhely*, 270.

[12] Szent Josemaría, *Útmutatás*, 1935. május / 1950. szeptember 14., 15.

[13] Ferenc: *Evangelii gaudium* kezdetű apostoli buzdítás, 2013. november 24., 20.

[14] Szent Josemaría: *Kovácsstűzhely*, 565.

[15] Szent Josemaría: *Levél 1940. március 11.*, 55.

[16] Szent Josemaría: *Es Cristo que pasa*, 30.

[17] Boldog Álvaro: Levél, 1985. december 1., „Cartas de familia”, I. kötet, 204.

[18] Szent Josemaría: *Út*, 372.

[19] Szent Josemaría: *Isten barátai*, 226.

[20] Vö. Ferenc: *Misericordia et misera* kezdetű apostoli levél, 2016. november 20., 10.

[21] Szent Josemaría: *Útmutatás*, 1935. május / 1950. szeptember 14., 5. jegyzet.

[22] Don Javier: Levél, 2002. november 28., 11., „Cartas de familia”, V. kötet, 118.

[23] Boldog VI. Pál: *Evangelii nuntiandi* kezdetű apostoli buzdítás, 1975. december 8., 41.

[24] Ferenc: *Laudato si* kezdetű enciklika, 2015. május 24., 213.

[25] XVI. Benedek: *Deus caritas est* kezdetű enciklika, 2005. december 25., 17.; vö. 1Jn 4,10.

[26] Szent Josemaría: *Feljegyzések egy családi összejöveteletről*, 1974. június 18., „Catequesis en América” (Katekézis Amerikában), 1974, I. kötet, 549. o. (AGP, könyvtár, P04).

[27] Szent Josemaría: *Levél 1942. október 24.*, 3.

[28] *Ugyanott*, 70.

[29] *Ugyanott*, 5.

[30] *A Katolikus Egyház Katekizmusa*, 2204.

[31] Szent Josemaría: *Út*, 382.

[32] Szent II. János Pál: *Novo millennio ineunte* kezdetű apostoli levél, 2001. január 6.,50.

[33] Szent Josemaría: *Barázda*, 827.

[34] Vö. Istentiszteleti és Szentségi Kongregáció: 626/12/L számú dekrétum, 2012. november 10.

[35] Szent Josemaría: *Conversaciones (Beszélgetések)*, 19.

[36] Szent Josemaría: *Kovácsútzhely*, 11.

[37] Szent Josemaría: *Út*, 535.

[38] Imaórák liturgiája: Urunk bemutatása, esti dicséret, Magnificat-antifóna.

[39] Szent Josemaría: *Barázda*, 56.

.....